

Η κουζίνα και η Αγια-Σοφιά

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΑΡΟΥΚΑ

Τα δύο αντιπαλά στρατόπεδα των τουρκικών εκλογών διεξήγαγαν έναν προεκλογικό αγώνα προσαρμοσμένο στα αφηγήματά τους. Η αντιπολίτευση πόνταρε στη σοβούσα οικονομική κρίση για να εξασφαλίσει την πλειοψηφία και έκανε τον υψηλό πληθωρισμό και την ακρίβεια στα είδη πρώτης ανάγκης κεντρικό σύνθημα. Κραδαίνοντας ένα κρεμμύδι, σήμα κατατεθέν σχεδόν κάθε τουρκικού πάτου, ο Κιλιτσντάρογλου απευθύνθηκε στην τσέπη της/του ψηφοφόρου και τόνισε πως η εκλογή του θα σημάνει επαναπατρισμό εκατοντάδων δισεκατομμυρίων λιρών από το εξωτερικό. Σε συνδυασμό με την υποστήριξη του φιλοκουρδικού κόμματος και με συχνά σύντομα βίντεο από την ταπεινή κουζίνα του σπιτιού του, ο υποψήφιος της αντιπολιτευόμενης συμμαχίας υπερτόνισε πόσο διαφέρει από τον πολυτελή τρόπο διαβίωσης του προέδρου.

Ο Τούρκος πρόεδρος, όμως, έκρυβε άσο στο μανίκι του. Όπως έχει πολλάκις κάνει στο παρελθόν, απευθύνθηκε στο θυμικό ενός λαού που έχει εθιστεί στον οξύ εθνικιστικό λόγο και που θεωρεί πως η Δύση ζηλεύει την πορεία της χώρας του. Καθ' όλη την προεκλογική περίοδο εγκαίνιαζε υπαρκτά και ανύπαρκτα πρότζεκτ, από πολεμικά όπλα έως ηλεκτρικά αυτοκίνητα, με στόχο να ταυτιστεί με την ανάδυση της νέας Τουρκίας: μιας χώρας υπερπατριωτικής, συντηρητικής, βαθιά θρησκευόμενης και ευέξαπτης. Το γεγονός πως ο πρόεδρος Ερντογάν εκφώνησε τον τελευταίο του προεκλογικό λόγο εντός της Αγίας Σοφίας (!), η μετατροπή της οποίας από μουσειοσύμβολο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς σε τζαμί σκανδάλισε τον χριστιανικό και όχι μόνο κόσμο, αποτελεί τον καλύτερο συμβολισμό της δικής του, εν τέλει επιτυχημένης στρατηγικής.

Οι δύο πλευρές έχουν πα λίγο χρόνο πριν ξαναστηθούν κάλπες. Η νίκη του κυβερνητικού συνασπισμού στις βουλευτικές εκλογές και το προφίλ του τρίτου υποψηφίου, Σινάν Ογκάν, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια στην αντιπολίτευση, η οποία προχώρησε εσπευσμένα σε αλλαγές προσώπων και επιχειρεί να ελκύσει τους ψηφοφόρους του Ογκάν με εθνικιστική ρητορική. Μια ανατροπή των προγνωστικών υπέρ Κιλιτσντάρογλου, πάντως, όπως αυτά που εύχονται οι δυτικότεροι Τούρκοι, εντός και εκτός της χώρας, μόνο με ένα θαύμα μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μια εκλογική, αλλά μη φιλελεύθερη, δημοκρατία όπου οι κανόνες του παιχνιδιού ορίζονται εξ αρχής υπέρ του δυνατού και όπου ανεξάρτητοι θεσμοί είναι ανεξάρτητοι μόνον κατ' όνομα. Επιπλέον, η έντονη απογοήτευση που διακατέχει μεγάλο μέρος των οπαδών της αντιπολίτευσης και τα πίσωπλάτα μαχαρώματα μεταξύ των στελεχών της (η ήττα παραδοσιακά

φέρνει γκρίνια) δυσχεραίνουν την κατάσταση έτι περαιτέρω.

Και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις; Η εκλογή Κιλιτσντάρογλου θα ανοίγει τον δρόμο για βελτίωση των σχέσεων Τουρκίας - Δύσης, μια που έχει ταχθεί αναφανδόν υπέρ της επιστροφής της Τουρκίας στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης για τα δικαιώματα των γυναικών, καθώς και την απελευθέρωση των Ντεμιρτάς και Καβάλα από τη φυλακή. Στην εξωτερική πολιτική, η Τουρκία θα επέστρεφε σε ένα θεσμικότερο, πιο προβλέψιμο μονοπάτι σε ό,τι αφορά τον ρόλο της εντός του ΝΑΤΟ, τις σχέσεις με το Ισραήλ αλλά και τη Ρωσία. Η προοπτική μιας τέτοιας αλλαγής θα επέτρεπε την αναζωογόνηση της πολιτικής αιρεσιμότητας έναντι της Αγκυρας σε θέματα Ε.Ε., επιτρέποντας στη χώρα μας να επιστρέψει τρόπον τινά στη συνταγή Ελσίνκι. Να συνδέσει δηλαδή την όποια βελτίωση των ευρωτουρκικών σχέσεων, σε θέματα όπως ο εκσυγχρονισμός της τελωνειακής ένωσης, με απτά δείγματα γραφής εκ μέρους της Αγκυρας στον τομέα σεβασμού των σχέσεων καλής γειτονίας, περαιτέρω οικοδόμηση εμπιστοσύνης και, εν καιρώ, από κοινού προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο.

Δεδομένου πως ο Ερντογάν παραμένει αμετακίνητος πρωταγωνιστής των εξελίξεων, η πολιτική επαναπροσέγγισης και χαμηλών τόνων που εγκαίνιασαν οι καταστροφικοί σεισμοί θα διατηρηθεί για κάποιο, απροσδιόριστο χρονικό διάστημα. Η νέα κυβέρνηση δεν έχει τα οικονομικά κυρίως περιθώρια να αποξενώσει τη Δύση, της χώρας μας συμπεριλαμβανομένης. Ωστόσο, η έλλειψη θεσμικών ή άλλων αντίβάρων στις πρωτοβουλίες, εξάρσεις και επιθυμίες του προέδρου θα πρέπει να μας προβληματίζει ιδιαίτερα. Ο υπερεθνικιστικός συνασπισμός που ηγείται της Τουρκίας δεν θα διαστάσει, όποτε κριθεί αναγκαίο στο εσωτερικό μέτωπο, να επιστρέψει σε ρητορική, ου μην και πρακτική, που απάδει των φιλικών γειτονικών σχέσεων που ρητορικά επιδιώκει.

Η Δευτέρα 29η Μαΐου θα οδηγήσει, εκτός μεγάλου απρόοπτου, σε πανηγυρισμούς του προέδρου Ερντογάν και των συν αυτώ, την επομένη μιας ακόμη επικράτησης έναντι της αντιπολίτευσης. Είναι βέβαιο πως τη μέρα εκείνη οι πανηγυρισμοί θα συνδυαστούν με μια φαντασμαγορική, κοστοβόρα και κραυγαλέα εκδήλωση εορτασμού της Αλώσης της Πόλης προ ακριβώς 570 χρόνων. (Λιγότερος) άρτος και (περισσότερο) θέαμα είναι η αφετηρία του αφηγήματος της νέας Τουρκίας.

Ο κ. Δημήτρης Τσαρούκας είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Virginia Tech των ΗΠΑ και επιστημονικός συνεργάτης στο Πρόγραμμα Τουρκίας του Ελληνικού Ιδρύματος Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ).